

OPRACOWAŁA:

Zuzanna Mazur

Szkoła Podstawowa nr 6 z Oddziałami Dwujęzycznymi
im. Juliusza Słowackiego w Sosnowcu

„Rzeka, która potrzebuje pomocy” – odpowiedzialność uczniów za lokalne środowisko na przykładzie Przemszy

POZIOM EDUKACYJNY:	PRZEDMIOT:
szkoła podstawowa, klasy 5–6	zajęcia z pedagogiem szkolnym

TEMAT PRZEWODNI:

„Rzeka, która potrzebuje pomocy” – odpowiedzialność uczniów za lokalne środowisko na przykładzie Przemszy.

CEL LEKCJI:

wykształcenie u uczniów poczucia sprawczości oraz odpowiedzialności za lokalne środowisko poprzez poznanie problemów ekologicznych Przemszy (lub innej pobliskiej rzeki) i zaprojektowanie realnych działań naprawczych możliwych do wykonania przez uczniów; nabywanie umiejętności rozpoznawania problemów środowiskowych związanych z lokalną rzeką, zrozumienie wpływu aktywności człowieka na stan wód, zaproponowanie rozwiązań i działań naprawczych, rozwijanie umiejętności pracy zespołowej, kreatywnego myślenia i odpowiedzialności; nabywanie umiejętności komunikacyjnych, społecznych i obywatelskich.

METODY PRACY / DZIAŁANIA NA LEKCJI:

Ćwiczenia praktyczne

- „Działamy dla Przemszy – mała akcja, realna zmiana”. Grupy uczniów tworzą mini projekty działań, np.:
  - kampania informacyjna w szkole („Nie zaśmiecaj rzeki, chroń jej brzeg!”),
  - przygotowanie ekoplakatów,
  - akcja sprzątania najbliższego odcinka rzeki,
  - przygotowanie doniczek z materiałów, które można poddać recyklingowi, i obsadzenie roślinami.

- nami, które pomagają zatrzymać wodę (np. przy szkole),
- stworzenie szkolnego raportu o stanie przyrody wzdłuż Przemszy,

a następnie prezentują swoje pomysły. Następnie podejmują wspólną decyzję o 1–2 działaniach, które są możliwe do wdrożenia,

Ćwiczenie terenowe

- „Jak mogę pomóc jako uczeń?”, czyli realne zaangażowanie w lokalne problemy. Uczniowie obejmują wybrany krótki odcinek rzeki Przemszy stałą obserwacją środowiskową. W ustalonych odstępach czasu (np. raz w tygodniu) dokumentują jego stan, zwracając uwagę na czystość, obecność roślin i zwierząt oraz ślady działalności człowieka. Działania uczniów obejmują:
  - wybór konkretnego miejsca nad rzeką,
  - opracowanie wraz z nauczycielem prostych kryteriów obserwacji (czystość, zapach, ilość śmieci, obecność ptaków/roślin);
  - prowadzenie dziennika obserwacji (zdjęcia, notatki),
  - sformułowanie wniosków i omówienie ich na forum klasy,

Ćwiczenie sprawczości

- „Uczniowski plan ratowania Przemszy”. Uczniowie pracują w zespołach projektowych. Każdy zespół opracowuje konkretny plan działania, który może zostać zrealizowany w środowisku szkolnym lub lokalnym:
  - identyfikacja jednego realnego problemu związanego z rzeką (np. zaśmiecanie, brak świadomości mieszkańców),
  - zaproponowanie konkretnego rozwiązania,
  - określenie kto, kiedy i w jaki sposób może je zrealizować (uczniowie, szkoła, rodzice, samorząd),
  - zaplanowanie efektów działania (co się zmieni),

Ćwiczenie z wyobraźni

- „Głos rzeki”. Uczniowie zamykają oczy i słuchają krótkiego nagrania z dźwiękiem płynącej rzeki. Nauczyciel czyta: „Wyobraź sobie, że jesteś Przemszą. Co chciałabyś powiedzieć ludziom? Na co narzekasz? O co prosisz?”. Uczniowie zapisują swoje odpowiedzi na kartkach.

Ćwiczenia z lokalności i regionalności

- „Mapa problemów Przemszy”. Uczniowie pracują w grupach. Otrzymują zdjęcia Przemszy z różnych miejsc (brudna woda, betonowe koryto, zaśmiecone brzegi, ale też miejsca z roślinnością i ptakami). Zadanie uczniów polega na:
  - wskazaniu problemów,
  - nazwaniu zagrożeń,
  - podaniu możliwych przyczyn.

Jeśli możliwe – nauczyciel może zaproponować na kolejnej lekcji mini spacer nad Przemszą lub poprosić uczniów, aby razem z rodzicami zrobili zdjęcia rzeki i przynieśli je na kolejne zajęcia,

Ćwiczenie oparte na międzypokoleniowości

- „Przemsza kiedyś i dziś”. Uczniowie przygotowują krótkie wywiady z rodzicami/dziadkami:
  - Jak rzeka wyglądała w ich dzieciństwie?
  - Czy można było się tam bawić, wędkować, obserwować zwierzęta?

- Co się zmieniło?

Podczas kolejnej lekcji tworzą wspólną tablicę: „Przemsza – opowieść pokoleń”.

UWAGI DO LEKCJI:

- Warto wykorzystać materiały pochodzące ze środowiska lokalnego: zdjęcia rzeki, artykuły, krótkie nagrania.
- Można zaangażować lokalną organizację ekologiczną lub urząd miasta – nawet poprzez krótki komentarz nagrany dla uczniów;
- Jeśli uczniowie wybiorą projekt do realizacji (np. akcję sprzątnięcia), koordynacja powinna uwzględniać bezpieczeństwo i zgodę dyrekcji oraz rodziców;
- Warto zachęcać uczniów do małych, realistycznych działań – poczucie sprawczości jest kluczowe.
- Lekcja świetnie wpływa na rozwój kompetencji społecznych, obywatelskich, odpowiedzialność i umiejętność współpracy.
- Scenariusz można wykorzystać podczas wielu zajęć – z pedagogiem szkolnym, na lekcji przyrody, biologii czy geografii.

SŁOWA KLUCZE:

Przemsza, woda, odpowiedzialność, ochrona rzek, zanieczyszczenie wód, czystość rzek.